

Ю.В. Парамонова
студ. I курсу магістратури
спеціальність «Економіка»
Науковий керівник: к. е. н., доц. Н.М. Крючкова

ІНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Монетарна політика України є важливою складовою фінансової політики, від її ефективності багато в чому залежать ефективне функціонування економіки, розвиток фінансового ринку, забезпечення стабільного економічного зростання та досягнення соціальної гармонії у суспільстві.

Основною метою монетарної політики, згідно з Конституцією країни, є забезпечення стабільності національної грошової одиниці,

що є основою для забезпечення стабільного економічного розвитку, зростання рівня зайнятості та підвищення доходів населення [1, с. 13].

За роки незалежності інституційна система грошово-кредитного регулювання в Україні пройшла декілька послідовних етапів.

На першому етапі (1991–1995 рр.) становлення грошово-кредитної політики України було утворення у 1991 р. Національного банку України (НБУ). Через гіперінфляцію, введення в обіг постійної грошової одиниці (гривні) було відкладено на декілька років. Потрібно сказати, що на той час її запровадження потребувало використання монетаристських інструментів грошового регулювання, а не кейнісіанських. Це відмічалось в основних шляхах монетарної політики, які НБУ вперше розробив у 1993 р. Оскільки на той час посилювалися тенденції падіння виробництва, то у 1995 р. НБУ відзначився відмовою від кредитування уряду на пільгових умовах, що розширювало його можливості щодо рефінансування комерційних банків та нарощування обсягів кредитування економіки – через кредитні аукціони та редисконтування векселів (купівлі їх у комерційних банків до настання строків платежу) [2].

Другий етап (1996–1998 рр.) розпочався із проведення грошової реформи, яка передбачала запровадження гривні протягом 2–16 вересня 1996 р. Введення в обіг гривні також дозволило НБУ розширити використання такого фінансового інструменту, як державні цінні папери. Всього за 1996–1999 рр. він використав для купівлі державних цінних паперів 14,5 млрд грн. [3, с. 225]. Це в цілому створило сприятливі умови для розбудови фондового ринку. Відтак, у 1996 р. була заснована Перша Фондова Торгова Система (ПФТС), яка стала одним із найбільших організаторів торгів цінними паперами в Україні.

На третьому етапі (1999–2008 рр.) важливу роль у стабілізації та розбудові грошово-кредитної системи відіграв Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 № 679-XIV, особливо щодо підтримання стабільності національної грошової одиниці. Розбудові грошово-кредитної системи сприяло також прийняття законів «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III та «Про фінансові послуги і державне регулювання ринку фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III.

На четвертому етапі (2009–2014 рр.) Україна досить швидко пододала наслідки кризи, яка відбувалася у 2008 р. Подальшому розвитку фінансово-кредитної системи сприяли наступні інституційні чинники:

- стабілізація валютного курсу на базі кредитів МВФ і приватних інвесторів;
- зниження ставки рефінансування НБУ і процентних ставок комерційних банків, зростання доходів від депозитних вкладів населення, часткове відновлення довіри населення до банків;
- відкриття 15 травня 2008 р. Української біржі (центру ліквідності акцій та похідних інструментів в Україні), а також запровадження Інтернет-трейдингу, тобто доступу до торгів на біржі з використанням Інтернету;
- прийняття Концепції розвитку ринку цінних паперів до 2010 року, а починаючи з 2010 року низки нормативних документів щодо регулювання його діяльності, зокрема «Положення про розкриття інформації емітентами акцій та облігацій підприємств, які знаходяться у лістингу організатора торгівлі»;
- зростання інвестицій у 2012–2013 рр., в т. ч. іноземних портфельних, в основний капітал реального сектора економіки та відновлення висхідного тренду показників ВВП.

На п'ятому етапі (2015–2019 рр.) для подолання наслідків фінансової дестабілізації була прийнята постанова НБУ № 541 «Про Основні засади грошово-кредитної політики на 2016–2020 роки» [4], у якій передбачалися, зокрема, такі заходи:

- запровадження інфляційного таргетування у 2017 р.;
- скасування адміністративних обмежень на валютному ринку у 2018 р.;
- стрес-тестування і «очищення» банківської системи.

Але так і не вирішивши до кінця основні проблеми стабілізації грошово-кредитної системи України, її охопила нова світова фінансова криза, прихід якої передбачався, але яку прискорила пандемія COVID-19.

Отже, на шостий етап (з 2020 р. по теперішній час) розвитку грошово-кредитної системи України перейшла низка проблем. Для їх розв'язання Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 року [5] передбачено підвищення інституційної спроможності системи та реалізацію комплексу заходів із:

- підтримання макрофінансової стабільності;
- лібералізації валютного регулювання;
- запровадження міжнародних підходів до банківського нагляду та регулювання ринків небанківських фінансових послуг;
- підвищення прозорості банківської системи та інституційної спроможності ФГВФО;
- захисту прав інвесторів;
- підвищення фінансової грамотності населення;
- підвищення кредитної активності банків, передусім у кредитуванні реального сектору економіки;
- скорочення частки непрацюючих кредитів;
- посилення конкуренції на ринку фінансових послуг;
- розвитку інфраструктури ринків капіталу та безготівкових операцій.

Таким чином, Україна пройшла досить довгий та складний шлях у становленні, розвитку та віднайдення шляхів ефективної реалізації монетарної політики, маючи, при цьому, певні труднощі, але й демонструючи можливість вчасно та результативно реагувати на ендегенні та екзогенні шоки, виклики, умови трансформаційних змін. Все це свідчить про досить сталий сформований інституційний каркас для реалізації ефективної монетарної політики в Україні у перспективі.

Список використаної літератури

1. Гребеник Н.І. Основні віхи у формуванні та проведенні грошово-кредитної (монетарної) політики. Становлення монетарної політики в незалежній Україні. *Вісник Національного банку України*. 2007. № 5. С. 12–22.
2. Скоморович І.І. Еволюція та функціонування грошової системи в Україні: дис. ... доктора екон. наук : 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / ЛНУ ім. І. Франка. Львів, 2017. 545 с.
3. Безнощенко М. Еволюція грошово-кредитної політики України та перспективи переходу на режим таргетування інфляції: *Дослідження міжнародної економіки* : зб. наук. пр. Київ : ІСЕМВ НАН України, 2011. С. 223–234.
4. Про Основні засади грошово-кредитної політики на 2016–2020 роки. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0541500-15> (дата звернення: 15.05.2022).
5. Про Стратегію монетарної політики Національного банку України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr037500-18> (дата звернення: 17.05.2022).